

Eto, po zveku lišća, ja već slutim da je tu, negde, blizu Jesen, kada će
za mene,
na domu, umesto starih majčinih arija, cvetat dvanaest tuga kao
dvanaest očenaša. (90)

Svojo zbirko pa konča s tem izprehodom »integer naturae«:

Vraćajući se, noseći govor juna, nikog nisam oslovio.
Zamišljen hranio sam se dahom šume i lišća kao mlekom.
I okićem travama, znam da kroz jedini taj dan nisam plovio
besciljno i prazno, kao slamka rekom. (98)

Tako je obupni pesimist povojne dobe našel svoj smisel v prirodi, v tradiciji kmečkega življenja, v intimnem življenju s stvarmi okoli sebe, ki jim je dana ista usoda kot človeku — v Bogu. V resnici pa je Djukić refleksiwni pesnik, pišoč iz intelektualne emocije, ki jo spremlja fina poetična slikovitost. Zato je zavesten oblikovavec besede in verza, ki je redno rima, in to večinoma v moški enozložni rimi, ki je tako redka v srbščini, ter le izjemoma menja svoj verz, često patetičen, baročno verbalistično obložen. S polnimi figurami zakriva e p i k o svoje lirike, opisno zunanost, ki je kriva, da imamo često občutek, da je pesem delana, ne zapeta, intelektualno hladna in ne topla. Toda ob čudoviti jasnosti, polnosti in plastičnosti slik se uživajoč ustavljamo.

(Dalje) Tine Debeljak

Tine Debeljak

GLASBA

Jesenska glasbena sezona v l. 1933

Bilanca prve polovice letošnje glasbene sezone je še dokaj razveseljiva. Koncert se vrsti za koncertom, da skoraj lahko govorimo že o hiperprodukciji. Izvajanja z domačimi močmi dosežajo po večini lepo umetniško višino. Umetnikov-solistov vseh vrst, ki smo si jih morali še nedavno od drugod izposojati, imamo skoraj na izbiro. Tudi na občinstvo se ne moremo pritoževati: resni koncerti navadno niso prazni. Opaža se pa, da obilica glasbenih prireditev občinstvo utruja in ga napravlja apatičnega; zato ni marsikak, z vso resnostjo pripravljen koncert deležen zadostne pozornosti, kar velja zlasti za one v manjšem stilu, ki ne uporabljajo pretirane reklame. Poslušavec, ki ne zna po lastni uvidevnosti ločiti dobrega od slabega, sodi kakovost prireditve po reklami. Prevaran v svojem pričakovanju izgubi zaupanje tudi do umetniško visoko stoječih prireditev in izgubi pravilen odnos do glasbe sploh.

Opera je naznanila v začetku sezone celo vrsto novih del. V koliko bo obljubo spolnila, v sredi sezone še ni mogoče reči. Do sedaj smo slišali pet, šest premier. Otvorili so sezono s Čajkovskega »Pikovo damo«. Poleg »Onjegina« je »Pikova dama« edina opera Čajkovskega, ki se je obdržala tudi na izvenevropskih odrih; po notranji moči »Onjegina« ne dosega. Čajkovskij je v svojem bistvu izrazita lirična narava brez posebne odrske nadarjenosti. Od svojih desetih oper je le dve rešil za oder. K temu je pripomoglo zlasti njegovo popolno tehnično obvladanje orkestra in pa slava.

ki jo je užival v Evropi. Od svojih ruskih tovarišev (Borodin, Musorgskij, Rimski-Korzakov) se je še najmanj naslonil na rusko narodno glasbo, zato je postal najprej dostopen in razumljiv Evropi; bil je sploh prvi, ki je ruski glasbi odprl evropske koncertne in tudi operne odre. V Ljubljani je Čajkovskij že star znanec; tudi »Pikovo damo« smo že slišali na našem odru. Pri letošnji uprizoritvi so po dunajskem zgledu to delo preuredili, ga delno okrajšali, izločili nepotrebni balast, dejanje strnili in prenesli poudarek na psihično doživetje Hermana in Lize; prvotne šibke strani opere v tej predelavi izginejo, delo zapusti v poslušavcu vtis močnega glasbenega doživetja. — Po kratkem odmoru smo doživeli drugo premiero: »Halka« (uglasbil St. Moniuszko) je po glasbeni strani tipično poljska opera, podobno kot pri Čehih »Prodana nevesta«. Našemu času je že precej odmaknjena: prvič je bila izvajana v Varšavi l. 1858, skoraj še v predwagnerski dobi: zato tudi ni Moniuszko podlegel omamljivemu Wagnerjevemu vplivu. Glasba je že nekoliko zbledela, vendar je za nas kot slovanski narod še vedno privlačna; skladatelj je vpletel v opero značilne narodne plese (krakoviak, polonezo, mazur itd.); marsikak domislek je zajel iz bogatega zaklada poljskih narodnih pesmi. Dejanje samo slika usodo zapeljanega kmečkega dekleta, ki jo njen ljubimec-plemič zapusti in se poroči z drugo, sebi enako: sam na sebi malo izviren motiv postane zanimivejši, ker kaže napete socialne razmere med ubožnim kmečkim ljudstvom na eni in med oholim plemstvom na drugi strani. Režija je raztegnjeno dejanje precej okrajšala, ga koncentrirala na glavno osebo in pripomogla delu do uspeha. — Klicu po sodobni operi je deloma ustregla A. Čerepninova »Ol-Ol«. »Deloma« zato, ker se kljub najnovejšim glasbenim smerem, katerih vpliv se v delu čuti, še vedno naslanja na starejše ruske skladatelje, zlasti Musorgskega. Ali se bo ohranila na odru, bo pokazala bodočnost. Prav je, da smo slišali vsaj del novejših ruske glasbene literature, ki je danes že tako bogata, da bo težko iti preko nje. Obenem z »Ol-Ol« je opera izvajala balet »Začarani ptič« Nikolaja Čerepnina, očeta Aleksandra Čerepnina. — Verdi je trenutno skoraj po vseh odrih visoka moda. Občinstvu je še vedno ideal njegova prozorna, sproščena, neproblematična melodika. Pa tudi modernim skladateljem je psihološko bliže, kot bi na prvi pogled sodili. Kdor ve, kako se skušajo sodobni glasbeniki z vso silo otresti Wagnerjevega vpliva: njegovega patosa, masivnosti v orkestru, orjaškega aparata na odru, njegovega »balasta« (da ne omenjam drugih banalnih izrazov, s katerimi obkladajo enega največjih glasbenih velikanov vseh časov); skratka: kdor vidi ves gigantski boj proti geniju, ki je za pol stoletja naprej načrtal pot manjšim duhovom, ta bo razumel, zakaj se danes trpi kult umetnika, ki se je tudi sam zavestno boril proti nevarnemu tekmeču s severa. »Če so prišli Nemci od Bacha do Wagnerja, so to storili kot dobri Nemci in je vse v redu. Če pa mi, potomci Palestrine, posnemamo Wagnerja, je to glasben zločin in počenjamo nekaj brezkoristnega, če ne celo škodljivega« (Werfel: Verdijeva pisma str. 340). Živa ritmika, zdrava, moška melodika, prozoren orkester v vlogi diskretnega spremljevalca, živahen potek dejanja na odru: vse to Verdija vsaj zunanje idejno približuje modernim. Zato so njegova dela po tolikih letih še vedno privlačna. Uspeh, ki ga je

dosegla »Traviata« na našem odru, gornja izvajanja v celoti potrjuje. — Omenimo naj še domačo opereto »Stoji, stoji Ljubljana« (Pirnat-Bravničar). Prišla je menda samo dvakrat na oder. Škode ni nobene, če so jo za vedno dali v kraj; škoda je le denarja za uprizoritev, ki bi se dal drugje bolje uporabiti, in pa dobrega imena avtorjev, ki si s takimi poskusi sami jemljejo videz resnosti. — Razen imenovanih del smo slišali še Wagnerjevega »Parsifala«, Puccinijevo »Tosco«, Saint-Saensovo »Samson in Dalila«, Massenetovo »Manon«, Charpentierovo »Luizo« in nekaj operet (»Havajska roža«, »Dežela smehljaja«). Izvajanja so bila skoraj vsa na lepi višini. Dirigirali so Polič, Neffat, Štritof, Švara, Šušteršič. Orkester ustreza vsem zahtevam, se smiselno podreja pevcem in dosega lepe učinke. Tudi režija (Šest, Debevec, Kreft) je svojo nalogo v skladu z glasbo izborna rešila. Kot solisti so nastopali zlasti ti-le: Zlata Gjungenac, ki je pevsko in igravsko izreden pojav, Verbičeva s svojo dovršeno pevsko tehniko, Golobova z mirnim, simpatičnim nastopom, dalje Thierryjeva, Španova, Ribičeva, Ramšakova, Poličeva, Kogejeva. Od pevcev Betetto, Gostič, Primožič, Banovec, Rus, Magolič, Drmota, Marčec, Janko in drugi. Gostovali so: ga. Vilfan-Kunčeva, Mezetova, Sokova, Mimi Balkanska, tenorist Franc. Tudi balet se ne more pritoževati, da ga zadosti ne zaposlijo, kot se to večkrat zgodi na drugih odrih. Če bo tehničnemu znanju pridružil še dovoljno umetniško resnost (tudi balet mora človeka duhovno dvigati), bomo prav vsi z njim zadovoljni.

Med koncerti omenjamo najvažnejše. V oktobru so nas posetili praški stražniki; izvajali so poleg češkega sporeda tudi nekaj naših skladb. Dva dni zatem je operni orkester (dirigent Polič) priredil simfonični koncert; sodeloval je ruski skladatelj in klavirski virtuoz A. Čerepnin. Poleg treh slovenskih orkestralnih skladb (Osterc: Klasična uvertura, Leskovic: Etuda za orkester, Bravničar: Plesna groteska) je Čerepnin odigral svoj klavirski koncert z orkestrom, poln pristne ruske samoniklosti. Brez orkestra je izvajal še nekaj zanimivih lastnih skladb. — Visoko razvito glasbeno življenje v Trbovljah je pokazal koncert Trboveljčanov 21. oktobra. Nastopil je trboveljski »Zvon« (dirigent O. Moll), pianist Ciril Ličar in »Trboveljski slavček«. Občinstvo je zlasti male umetnike simpatično pozdravilo. — Na koncertu ob proslavi 15 letnice češkoslovaške republike so izvajali večinoma češke skladbe (Smetana, Beran, Dvořak). — Naš odlični violinski virtuoz Karel Rupel nas je seznanil z več deli jugoslovanske glasbene literature (spremljala gdč. Zora Zarnikova). — »Učiteljski pevski zbor« iz Ljubljane je ostal zvest svoji tradiciji in nam pod Kumarjevim vodstvom pokazal najnovejša dela jugoslovanskih avtorjev. — Nastop pevskega društva »Vardar« iz Skoplja (pevovodja Jos. Brnobić) je bil zanimiv po glasbeni strani in po načinu izvajanja. — »Slovenski vokalni kvintet« ima že svoj krog poslušavcev, ki mu ostane pri slehernem koncertu zvest. — Železničarsko glasbeno društvo »Sloga« skoraj kar na tihem prireja intimne glasbene večere. Do sedaj je nastopil pri teh večerih »Ljubljanski komorni trio« in »Zagrebski godalni kvartet«. — Nedosežen višek jesenske sezone pomeni gostovanje Václava Talicha

v Ljubljani. Orkester, sestavljen iz godbenikov treh ljubljanskih orkestro, se je pod Talichovo taktirko dvignil do neslutene višine. Igrali so Dvořakov »Karneval«, Sukovo meditacijo na koral sv. Vavčava, Škerjančev »Simfonični stavek« in Čajkovskega VI. simfonijo. — Po zunanjem uspehu se lahko meri s tem koncertom Verdijev »Requiem«. Verdi je hotel po lastni izjavi v svojih delih dosledno varovati značaj svojega naroda. Zato se je tudi v Requiemu rajši oddaljil od zahtev strogega cerkvenega sloga, kot da bi na račun cerkvenosti samo za las odstopil od svojega načela. Viški, ki jih dosega v Requiemu, se krijejo z dramatičnimi viški v njegovih operah. Delo je z matičnim zborom vzorno naštudiral ravnatelj Mirko Polič. — Od cerkvenih koncertov omenimo koncert Glasbene Matice v stolnici v korist poplavljenec. Izvajali so pod Poličevim vodstvom Gallusove zборе, orglal je mons. St. Premrl. — Pevska zveza je v oktobru odpela v stolnici spored, določen prvotno za slavnosti na Stadionu. Sodelovalo je več sto pevcev. Isto število pevcev je nastopilo v novembru pri koncertu v frančiškanski cerkvi; spored je pokazal najznačilnejše pesmi cerkvenega leta; koncert je zaključila Tomčeva »Slovenska maša«; isti je sodeloval tudi pri orglah. Oba koncerta je vodil prof. Marko Bajuk. — Manjši, a iz odličnih moči sestavljen zbor je pod vodstvom Fr. Marolta tik pred Božičem odpel pri Frančiškanih vrsto starih božičnih pesmi. Solistična mesta so peli: gđc. Verbičeva, gg. Banovec in Rus; pri orglah prof. Rančigaj.

Od glasbenih revij je »Pevce« letošnje leto začasno prenehal, izhajala sta pa še »Cerkveni Glasbenik« in »Zboric«; prvi je prinašal cerkveno, drugi pa svetno glasbeno literaturo.

Matija Tomc

ZAPISKI

Obisk naših književnikov v Sofiji. Na povabilo bolgarskega PENkluba se je od 10.—14. jan. t. l. mudilo v Sofiji okoli trideset književnikov, članov PENklubov iz Beograda, Ljubljane in Zagreba. Poleg dragocenih osebnih stikov, ki so se ob tej priliki navezali med posameznimi književniki, pa je posebno važna sledeča resolucija:

»Jugoslovanski centri PENkluba (Beograd, Zagreb in Ljubljana) in bolgarski PENklub so na svoji seji dne 12. januarja 1934 v Sofiji pretresli vprašanje o duhovnih in kulturnih zvezah med svojimi zemljami.

Navdihnjeni od idej in sklepov mednarodnih kongresov PENkluba, da naj se umske in umetnostne vrednote svobodno in prav nič ovirano izmenjavajo, in kakor to izvira iz bližine narodnih literatur bratskih narodov in neobhodne potrebe ožjih in neposrednih zvez med njimi — glede katerih zvez doslej ni bilo vzajemnosti — se ti PENcentri zavezujejo, da bodo pri merodajnih mestih s sredstvi, ki so jim na razpolago, delovali za svobodno širjenje knjig umetnostne književnosti v vsej Jugoslaviji in Bolgariji, posebno, da se te knjige svobodno prejemajo in izlagajo v javnih čitalnicah in knjižnicah in svobodno prodajajo.

Jugoslovanski centri PENkluba so posebno odločeni, uporabiti vse svoje moči, da v svoji zemlji to nalogo uresničijo.«